

Силабус курсу:

**ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ДРУГА ПОЛОВИНА 19 СТОЛІТТЯ**

**СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

Ступінь вищої освіти:	бакалавр
Спеціальність:	014.01 «Середня освіта (українська мова і література)»
Рік підготовки:	3
Семестр викладання:	осінній, весняний
Кількість кредитів ЄКТС:	5,5
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	залік, іспит

Автор курсу та лектор:

кандидат філологічних наук, доцент Макаренко Лариса Вікторівна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по батькові

доцент кафедри журналістики та українознавчих студій

посада

makarenko@snu.edu.ua

електронна адреса

097 093 7106

телефон

Viber за номером

телефону

месенджер

за розкладом

консультації

Викладач лабораторних занять:*

Не передбачено

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна
адреса

телефон

месенджер

консультації

Викладач практичних занять:*

кандидат філологічних наук, доцент Макаренко Лариса Вікторівна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по батькові

доцент кафедри журналістики та українознавчих студій

посада

makarenko@snu.edu.ua

електронна адреса

097 093 7106

телефон

Viber за номером

телефону

месенджер

за розкладом

консультації

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу: Курс «Історія української літератури друга половини ХІХ ст.» має на меті ознайомити здобувачів вищої освіти з особливостями теоретичних знань і базових понять з історії української літератури (історія літератури, літературно-мистецький процес, закономірності розвитку мистецтва слова, основні стильові тенденції та еволюція жанрових форм художньої літератури, індивідуальний письменницький стиль тощо).

Результати навчання: Знати основну літературознавчу термінологію; базові відомості з теорії та історії літератури; перелік центральних учасників літературно-мистецького процесу другої половини ХІХ ст.; основні біографічні відомості та етапи творчого шляху письменників; взаємозв'язок соціально-історичних законів розвитку суспільства та іманентних законів мистецтва; внутрішні закономірності еволюції літератури; іманентні риси національного письменства; зміст та основні положення наукових досліджень (дисертації, монографії, підручники, статті тощо) з історії української літератури другої половини ХІХ ст.

Вміти аналізувати та інтерпретувати художні тексти; використовувати спеціальну наукову термінологію літературознавчої галузі; складати конспекти, тези, реферати з визначених програмою тем та проблем; писати літературно-критичні есе на запропоновані теми.

Передумови до початку вивчення: Базові знання, отримані при вивченні дисципліни «Вступ до літературознавства», «Історія української літератури перша половина ХІХ століття», «Історія України», що дозволяють виокремити знання для вивчення й аналізу творів.

Мета курсу (набуті компетентності)

Унаслідок вивчення навчального курсу здобувач вищої освіти набуде таких компетентностей, як:

ЗК10. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і міжкультурність у суспільстві, здатність до вираження національної культурної ідентичності і гнучкого ставлення до інших культур (культурна компетентність).

ФК8. Здатність організовувати різні види і форми навчальної і пізнавальної діяльності учнів з української мови і літератури, а також прогнозувати результати освітнього процесу.

ФК12. Здатність аналізувати й інтерпретувати твори української, зарубіжної літератури й усної народної творчості, визначати їх специфіку й місце в літературному процесі.

ПРН5. Знати історичні особливості розвитку української літератури у вітчизняному та світовому контекстах, жанрову й стильову своєрідність художніх творів, їх місце у вітчизняному та світовому літературному процесі.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/П З)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
Осінній семестр				
1.	Вступ. Культурно-історичні умови розвитку літературного процесу в Україні другої половини XIX ст. Реалізм як стильова домінанта української літератури другої половини XIX ст.	2/0/2	Історичні умови. Розвиток культури. Періодичні видання на Україні. Розвиток теоретичної думки. Основні здобутки української літератури другої пол. XIX ст. Жанрово-стильові особливості та прояви реалізму у художній літературі.	Участь в обговоренні
2.	Прозова спадщина І.Нечуя-Левицького.	2/0/2	Тема села в ранній творчості І. Нечуя-Левицького («Кайдашева сім'я», «Микола Джеря»). Тема інтелігенції в творчості І. Нечуя-Левицького. Історична романістика письменника. Драматичні твори. Публіцистичні та літературно-критичні статті.	Участь в обговоренні Аналіз текстів різних жанрів
3	Творчість Марка Вовчка в контексті літератури другої половини XIX ст.	2/0/2	Особливості «жіночого голосу» Марка Вовчка в літературі. Наративні моделі «Народних оповідань». Російськомовна проза Марка Вовчка: стиль, манера оповіді, проблемно-тематичний діапазон.	Участь в обговоренні Аналіз текстів
4.	Художня творчість Олени Пчілки в контексті української літератури другої половини XIX ст.	0/0/2	Національно-культурницька діяльність Олени Пчілки. Поетичний світ. Жанрово-тематичний діапазон прози письменниці. Драматургія Олени Пчілки.	Участь в обговоренні Аналіз текстів різних жанрів
5.	Українське байкарство другої половини XIX ст.: творча спадщина Л.Глібова та С. Руданського	0/0/2	Ідейно-тематична, образна та стильова парадигма творчості Л. Глібова та С Руданського.	Участь в обговоренні Аналіз текстів
6.	Письменницький доробок Панаса Мирного	2/0/2	Суспільні проблеми та заглиблення в психологію героїв у оповіданнях «Лихий попутав», «П'яниця». Твори з життя інтелігенції. Повість «Лихі люди». Новаторство письменника в оповіданнях і повістях 80 – 90-х рр. (оповідання з селянського	Участь в обговоренні Аналіз текстів різних жанрів

			життя, тема кріпацького лихоліття, боротьби за волю у повістях «Лихо давнє і сьогочасне», «Голодна воля»). Драма «Лимерівна». Природа конфлікту, особливості композиції.	
7.	Українська поезія другої половини XIX ст.	2/0/4	Поетичний доробок Якова Щоголева як органічна складова поезії другої половини XIX ст Формування світогляду та естетичних орієнтирів Якова Щоголева.. Поетичні твори письменника: проблематика та поетика Художня та наукова спадщина Івана Манжури. Літературно-естетичні уподобання письменника. Поетична творчість. Жанр поеми-казки. Збірка “Казки та приказки і таке інше”: жанр, тематика, стильові особливості	Участь в обговоренні. Аналіз поетичного доробку
8.	Поетичний, прозовий та драматичний доробок Бориса Грінченка.	2/0/2	Б. Грінченко і соціалістичні тенденції доби. Громадянська лірика і художні її константи. Повісті «Сонячний промінь», «На розпутті», діалогія «Серед темної ночі» та «Під тихими вербами»; синхронність матеріально-станових перипетій на селі і художніх узагальнень прозаїка. Драматичні твори Б.Грінченка	Участь в обговоренні Аналіз текстів Презентація
9.	Творчість Павла Грабовського в контексті вітчизняного письменства другої половини XIX ст.	0/0/2	Світоглядні та літературно-естетичні погляди письменника. Збірка поезій “Пролісок”: основні мотиви, образна система, ідейно-тематичне спрямування. Збірка поезій “З півночі”. Образний світ збірки “Кобза”. Літературно-критичні статті. Перекладацька діяльність	Участь в обговоренні. Аналіз поетичного доробку та естетичних поглядів
10	Новаторство творчості А. Свидницького та стильова специфіка прози О. Стороженка	0/0/2	Новизна і художня цінність «Люборацьких» як твору, що поєднав у собі критико-реалістичні, культурно-побутові та етно-психологічні смислоінтенції національної романної «школи». Роль О. Стороженка в подальшому розширенні емоційно-буттєвої палітри традиційно українських оповідних канонів.	Участь в обговоренні Аналіз текстів

11.	Художня спадщина представників театру корифеїв: М.Старицького, І.Карпенка-Карого, М.Кропивницького.	2/0/4	Багатогранність творчої постаті М. Старицького як поета, перекладача, драматурга, прозаїка, культурно-громадського діяча. Багатогранність таланту М.Кропивницького як актора, драматурга, режисера, композитора, організатора театральної справи. Традиції і новаторство І.Карпенка-Карого	Участь в обговоренні Презентація Аналіз зразків драматичних творів
12.	Художній та публіцистичний доробок Івана Франка в контексті літератури другої половини XIX ст.	2/0/4	Загальна характеристика поетичного стилю Івана Франка. Збірка “З вершин і низин”: основні мотиви, образна система, проблематика. Збірка “Зів’яле листя” – перлина української лірики. Загальна характеристика драматичної спадщини письменника. Соціально-побутова психологічна драма “Украдене щастя”. Загальна характеристика прозової спадщини письменника. Твори І.Франка з життя інтелігенції: проблематика, конфлікт, образи. Робітничатематика в творчості письменника.	Участь в обговоренні. Аналіз поетичного, прозового та драматичного доробку, естетичних поглядів
13	Художній доробок О.Кониського.	0/0/2	Ідейно-художні пошуки митця. О. Кониський і новітній канон української літературної критики	Участь в обговоренні Аналіз текстів
Весняний семестр				
12.	Літературно-мистецький розвиток кінця XIX – перших десятиліть XX століття. Український модернізм: стильові пошуки письменників, теоретико-естетична дискусія.	2/0/2	Основні риси української літератури кінця XIX – початку XX ст. Традиційні теми та пошуки нових обріїв. Криза народництва. Ознаки модерністського світосприйняття. Нові стильові течії. Поняття синкретизму. Роль «Молодої музи» та «Української хати» у творенні модерного дискурсу. Рецепція фемінізму в критичній літературі. Жанрова палітра.	Участь в обговоренні

13.	М. Коцюбинський – видатний український прозаїк межі ХІХ – ХХ століть.	2/0/2	<p>Особливості літературного стилю. Соціалістичні та соціально-утопічні ідеї в ранній прозі («Андрій Соловійко, або Вченіє світ, а невченіє тьма», «Дядько і тітка» та ін.). Традиційність повісті «На віру». Формування авторської манери («Ялинка», «Харитя», «Маленький грішник» тощо). Формально-тематичне новаторство в казці «Хо». Автобіографічні елементи в оповіданні «Для загального добра». Оповідання «Лялечка». Пошук нової концепції героя. Новела «Цвіт яблуні» – прорив українського модерну. Своєрідність художнього вираження екзистенційної проблематики в повісті «Тіні забутих предків».</p>	Участь в обговоренні. Аналіз доробку, естетичних поглядів
-----	---	-------	---	---

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
14.	Життя та творчість Лесі Українки.	2/0/4	Загальний огляд життєвого і творчого шляху. Мотиви лірики. Збірка «На крилах пісень», «Думи і мрії», «Відгуки». Новаторство Лесі Українки в драматургії. Становлення в українській літературі новаторської дискусійної п'єси. Публіцистична спадщина письменниці. Значення творчості Лесі Українки.	Участь в обговоренні. Аналіз поетичного та драматичного доробку, естетичних поглядів
15.	Ольга Кобилянська - життєвий і творчий шлях.	2/0/2	Загальний огляд життєвого і творчого шляху О.Кобилянської. Ранні повісті «Людина» і «Царівна»: своєрідність тематики. Новели та оповідання 1890 – 1903 років. Тема «натуральної людини», проблемний трикутник людина – природа – цивілізація, роль підсвідомого в житті людини – новели «Він і вона», «Некультурна», «Битва», «Природа», «Аристократка». Повість «Земля». Тема і проблематика повісті. Повість «У неділю рано зілля копала...» – тема кохання в контексті філософського осмислення фольклорного мотиву. Твори О.Кобилянської про імперіалістичну війну – «Лист засудженого вояка до своєї жінки», «Назустріч долі», «Юда». Роль О.Кобилянської у формуванні українського модернізму.	Участь в обговоренні. Аналіз прозового доробку
16.	Творчі обрії В.Самійленка.	0/0/2	Сатирична поезія, її мотиви, жанри, поетичні засоби. Байка як особливий жанр сатирично-гумористичної поезії письменника. Філософічність, вселюдський сенс поезій («Людськість», «Дві планети», «Непевність», «Елегії»), поеми («Герострат»), концепція Богосмосу (фантастична поема «Гея»), усвідомлене космічне світовідчуження. Драматичні й	Участь в обговоренні. Аналіз поетичного, прозового та драматичного доробку

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			Прозові твори письменника («Ідейний чоловік», «Патріот»).	
17.	М. Вороний. Поезія як реалізація світоглядних та естетичних позицій.	2/0/2	Поетичні альманахи 1900-х рр..Роль М.Вороного у формуванні нового естетичного простору. Полеміка М.Вороного з І.Франком. Регламентация функцій поета і громадянина („Іванові Франкові”). Патріотичні мотиви у ліриці письменника. Пейзажна поезія М.Вороного. Культ краси у інтимній ліриці. Жанрова природа віршів М.Вороного.	Участь в обговоренні. Аналіз поетичного доробку, естетичних поглядів
18.	Творчість письменників "Покутської трійці"	2/0/4	Василь Стефаник. Здобутки українського експресіонізму. "Поезії в прозі" – перша спроба модерного пізнання дійсності. Експресивна манера письма як максимальна стильова напруженість тексту (збірки "Синя книжечка", "Камінний хрест"). Новелістика Марка Черемшини – "правдива поезія" Гуцульщини. Сатирично-викривальний зміст малої прози Леся Мартовича	Участь в обговоренні. Аналіз поетичного та прозового доробку митців
19.	Олександр Олесь. Специфіка художнього світу	0/0/2	Віхи життя. Збірка "З журбою радість обнялась". Неоромантичні мотиви конфлікту між духовним і буденним. Творчість О.Олеся в контексті антитези "народництво – модернізм". Інтимна лірика митця. Драматичний етюд "По дорозі в казку".	Участь в обговоренні. Аналіз поетичного, доробку
20.	В.Винниченко – письменник, політик, громадський діяч	2/0/2	Публіцистична діяльність. Новаторство прози. Утвердження неореалізму як індивідуальної стильової домінанти. Особливості поетики «малої» прози». Жанрові модифікації романів В.Винниченка. Філософія "конкордизму" як складова ідейно-композиційної структури романів. Система морально-етичних конфліктів у драмах В.Винниченка.	Участь в обговоренні. Аналіз публіцистики, прозового та драматичного доробку, естетичних та філософських поглядів

Рекомендована література

Базова:

1. Історія української літератури ХІХ ст. (70 – 90-ті роки): в 2 кн./заред. О. Д. Гнідан. К: Вища шк., 2002. Кн.1. 575 с.
2. Історія української літератури ХІХ ст. (70 – 90-ті роки): в 2 кн./заред. О. Д. Гнідан. К: Вища шк., 2002. Кн.2. 439 с.
3. Літературознавчий словник-довідник / за ред Р.Гром'яка та ін. К., 1997.

Додаткова:

1. Пустовіт Валерія Український письменницький епістолярій ХІХ ст.: відображення перебігу літературного процесу: монографія Х.: Видавництво Іванченка І. С., 2019. 329 с.
2. Пустовіт В.Ю., Бондаренко Г.П. Навчально-методичний посібник з курсу «Історія української літератури 70-90-ті роки ХІХ ст.»: навчальний посібник для студентів спеціальності «Українська мова та література». Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2017. 170 с.
3. Шумило Н.М. Під знаком національної самобутності. К: Задруга, 2003. 354 с.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання здобувач вищої освіти може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	20
Літературознавчий аналіз текстів	30/20
Презентація	20
Іспит/Залік	30/40
Разом	100

Шкала оцінювання здобувачів вищої освіти

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

<i>Плагіат та академічна доброчесність:</i>	Під час виконання практичних завдань здобувач вищої освіти має дотримуватись політики академічної доброчесності. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями. Списування є забороненим. Результати навчання оцінюються викладачем об'єктивно. Здобувачі вищої освіти самостійно виконують навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей).
<i>Завдання і заняття:</i>	Усі завдання, передбачені програмою курсу, мають бути виконані своєчасно й оцінені в спосіб, зазначений вище. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. Через поважну причину (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни відпрацювання можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана.
<i>Поведінка в аудиторії:</i>	На заняття здобувачі вищої освіти приходять до аудиторії відповідно до розкладу, не запізнюючись. Під час занять здобувачі вищої освіти: <ul style="list-style-type: none"> – не залишають аудиторію без дозволу викладача; – коректно поведуться між собою; – вільно висловлюють свої погляди; – не заважають викладачеві проводити заняття. Під час контролю знань здобувачі вищої освіти: <ul style="list-style-type: none"> – не послуговуються зовнішніми джерелами інформації, які заборонено використовувати під час виконання роботи); – не можуть розмовляти з іншими студентами та порушувати режим тиші в аудиторії; – мають право на отримання від викладача роз'яснень про причини отримання низької/незадовільної оцінки.